

RİYA GÖSTERİŞ

عَنِ الْمُسْتَوْرِدِ أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ:
”...وَمَنْ قَامَ بِرَجُلٍ مَقَامَ سُمْعَةٍ وَرِيَاءٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَقُومُ بِهِ مَقَامَ سُمْعَةٍ
وَرِيَاءٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.“

el-Müstevrid (b. Şeddâd b. Amr)'in naklettiğine göre,
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
“...Kim, görsünler ve duysunlar diye bir kişiyi yüceltirse Allah da kıyamet günü
onun gösteriş ve insanlara duyurma niyetini
ortaya çıkarır.”

(D4881 Ebû Dâvûd, Edeb, 35; DM2776 Dârimî, Rikâk, 35)

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
”مَنْ سَمَعَ سَمَعَ اللَّهِ بِهِ وَمَنْ رَأَى رَأَى اللَّهَ بِهِ.“

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :
”إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُورِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ، وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ.“

عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَقَّاصٍ اللَّيْثِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ : ”إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى...“

حَدَّثَنَا أَبُو مُوسَى الْأَشْعَرِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ أَعْرَابِيٌّ لِلنَّبِيِّ ﷺ :
الرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِلْمَغْنَمِ، وَالرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِيُذْكَرَ، وَيُقَاتِلُ لِيُرَى مَكَانُهُ، مَنْ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ فَقَالَ: ”مَنْ قَاتَلَ لَتَكُونَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ.“

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: حَجَّ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى رَحْلِ رَثٍّ، وَقَطِيفَةٍ
تُسَاوِي أَرْبَعَةَ دَرَاهِمَ، أَوْ لَا تُسَاوِي. ثُمَّ قَالَ: ”اللَّهُمَّ حِجَّةٌ لَا رِيَاءَ
فِيهَا وَلَا سُوءَةَ.“

İbn Abbâs'ın naklettiğine göre, Resûlullah (sav): “Kim (işlediği hayrı şöhret için) insanlara duyurursa, Allah onun (gizli işlerini) duyurur. Kim de (herhangi bir hayrı) gösterişçe yaparsa, Allah da onun gösterişçiliğini meydana çıkarır.” buyurdu.

(B6499 Buhârî, Rikâk, 36; M7476 Müslim, Zühd, 47)

Ebû Hüreyre'nin naklettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Allah sizin dış görünüşlerinize ve mallarınıza bakmaz, bilakis kalplerinize ve amellerinize bakar.”

(M6543 Müslim, Birr, 34)

Alkame b. Vakkâs el-Leysî, Ömer b. Hattâb'ı şöyle derken dinlemiştir: Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: “Ameller ancak niyetlere göre değer kazanır. Herkes niyet ettiği şeyin karşılığını alacaktır...”

(D2201 Ebû Dâvûd, Talâk, 10-11; B1 Buhârî, Bed'ü'l-vahy, 1)

Ebû Musa el-Eş'arî (ra) anlatıyor: “Bir bedevî Hz. Peygamber'e (sav) şöyle sordu: ‘Bir adam var, ganimet elde etmek için savaşıyor, bir adam da kahramanlığı duyulsun diye, bir diğeri de görülsün diye savaşıyor. Bunlardan hangisi Allah yolundadır?’ Allah Resûlü ona, ‘Kim Allah'ın kelimesini (mesajını) yüceltmek için savaşırsa işte o Allah yolundadır.’ buyurdu.”

(B3126 Buhârî, Farzu'l-humus, 10)

Enes b. Mâlik'in naklettiğine göre, bineğinin üzerinde eski bir eyer ve dört dirhem edip etmeyeceği meşkûk bir kadife örtü üstünde (mütevazı bir şekilde) hacceden Hz. Peygamber (sav) şöyle dua etmişti:

“Allah'ım! riyasız ve gösterişsiz bir hac eyle.”

(İM2890 İbn Mâce, Menâsik, 4)

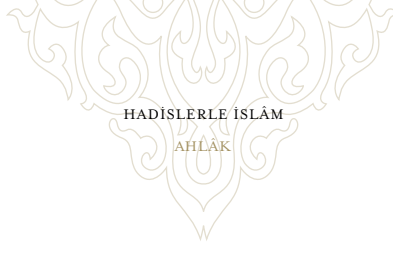

Hz.

Peygamber (sav) bir hadisinde mahşer gününde üç kişinin ilâhî huzurda nasıl hesaba çekileceklerini tasvir eder. Bunlardan birincisi, Allah yolunda canını verebilecek kadar fedakârlık gösterdiğini düşünen kişidir. Bunu hesap ederek çok büyük mükâfata mazhar olacağını ümit eden bu kişi, nihayet büyük hesap için Allah'ın huzuruna getirilir. Önce, Yaratan'ın ona bahşettiği nimetler bir bir sayılır. O da, sayılan nimetlere mazhar olduğunu itiraf eder. Ardından, "Peki, sen bu nimetlerin karşılığı olarak neler yaptın?" diye sorulur. Allah yolunda canını bile verdiğini düşünerek, "Senin yolunda çarpıştım. Sonunda şehit edildim." der. Onun gerçekte ne için savaştığını çok iyi bilen Allah Teâlâ asıl niyetini açığa çıkarır: "Yalan söylüyorsun! İnsanlar sana 'cesur' desinler diye savaştın. Zaten bu dileğin de gerçekleşti. İnsanlar, ardından senin ne kadar kahraman biri olduğunu anlatıp durdular." Allah, meleklerine emir verir ve şehitlik sevabı bekleyen kişi sürüklenerek cehenneme atılır.

Diğeri de ilim tahsil eden, bilgisini başkalarıyla paylaşan, aynı zamanda Kur'an'ı güzel okuyan bir ilim adamıdır. Allah, ona da ikram ettiği nimetleri tek tek sayar. O da bu nimetlerin kendisine ikram edildiğini itiraf eder. Allah ona da sorar: "Peki, bunca nimetin karşılığı olarak ne yaptın?" Adam, "İlim tahsil ettim, bildiklerimi insanlara öğrettim ve senin rızan için Kur'an okudum." karşılığını verir. Allah önceki gibi onun da riyakârlığını açığa çıkarır: "Yalan söylüyorsun! İnsanlar sana 'âlim' desin diye bu ilmi tahsil ettin. Güzel bir Kur'an okuyucusu desinler diye okudun ve bunu dediler." Allah Teâlâ emir verir ve melekler bu kişiyi de sürükleyerek cehenneme atarlar.

Sonuncusu, servet sahibi olmuş, dünyalık olarak her istediğini elde etmiş bir zengindir. Allah, ona da ikram ettiği nimetlerini hatırlatır. O da bu nimetlere mazhar olduğunu itiraf eder. Allah ona da sorar: "Peki, sen bunca nimetin karşılığı olarak ne yaptın?" Allah yolunda pek çok infakta bulunduğunu hesap eden adam, sevap beklentisi içerisinde, "Malın harcanmasını istediğin tüm yerlere senin rızan için infakta bulundum. Hiçbirini boş geçmedim." cevabını verir. Onun da ne maksatla infakta bu-

lunduğunu, bu işleri nasıl gösteriş için yaptığını bilen Yüce Allah, adamın gerçek niyetini ve samimiyetsizliğini açığa çıkarır, onu dünyadaki niyetiyle yüzleştirir: “Yalan söylüyorsun! Sen bütün bunları, insanlar senin için ‘ne cömert kişi’ desinler diye yaptın. Zaten bu isteğin de gerçekleşti. Herkes senin için, ‘çok cömert bir insan’ dedi.” Allah (cc) ardından meleklere emreder ve adam sürüklenerek cehenneme atılır.¹ Hadiste sözü edilen kişiler bu amelleri Allah rızası için yaptıklarını ifade etmelerine rağmen karşılığında âhirette umduklarını bulamamışlardır. Çünkü onların davranışlarına Allah katında amelleri değersiz kılan riya karışmıştır.

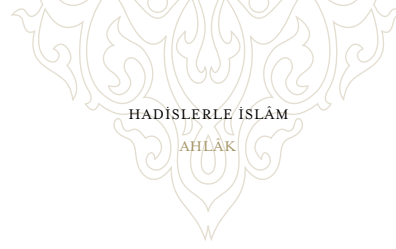
Riya, kişinin, başkalarının beğenisini kazanmak, saygınlık ve çıkar sağlamak amacıyla gösteriş için inandığından farklı davranışlarda bulunmasıdır. Riya, gizli yapılması gereken amel ve ibadetleri başkalarının görmesi amacıyla açıktan yapmaktır. İyilikleri, amelleri veya ibadetleri sırf başkaları duysun diye yapmak da “süm’a”dır. Bunda da başkalarının duyması vesilesiyle övünme, gösteriş yapma yahut çeşitli menfaatler elde etme amacı vardır.

İnsanı riyakârlığa sevk eden sebeplerin başında, “ucb” yani kendini beğenme duygusu gelir. Kötülenmekten korkma, şan, şöhret ve birtakım menfaatlere ulaşma isteği de insanı riyakâr olmaya iten sebeplerdir. Başkaları tarafından takdir edilme ve beğenilme, insanın nefsini okşayan bir durumdur. Kişi beğenilme duygusunu kontrol edemezse davranışlarını bu arzu doğrultusunda gerçekleştirmeye çalışır, zamanla insanların yanında başka türlü, yalnızken başka türlü davranmaya başlar ve ikiyüzlü bir kişiliğe bürünür. İnsan bazen de başkalarının kendisini tenkit etmesinden, kınamasından ve ayıplamasından korktuğu için doğru olduğuna inandığı davranışları terk eder. Yahut birtakım menfaatleri gözeterek doğru olmadığına inandığı davranışları sergiler. Böylece insanlara eylemleriyle yalan söyler ve insanları eylemleriyle aldatır. İnsanları dünyada bu şekilde aldatıldığını düşünen riyakârın bu sahte tavrı âhirette elbette önüne konur ve böylece hak ettiği gerçek karşılığı bulur.

Nitekim Allah Resûlü de “...Kim, görsünler ve duysunlar diye bir kişiyi yüceltirse Allah da kıyamet günü onun gösteriş ve insanlara duyurma niyetini ortaya çıkarır.” buyurmuştur.² Ashâbına kendileri için en fazla korktuğu şeyin küçük şirk olduğunu söyleyen Allah Resûlü’ne, “Ey Allah’ın Resûlü, küçük şirk nedir?” diye sorduklarında şöyle cevap vermiştir: “Riyadır. Yüce Allah kıyamet gününde kullara amellerin karşılığını verdiği zaman, onlara, ‘Dünyada

¹ M4923 Müslim, İmâre, 152.

² D4881 Ebû Dâvûd, Edeb, 35; DM2776 Dârimî, Rikâk, 35.

kendilerine riyakârlık yaptıklarınızın yanına gidin! Bakın acaba onların yanında bir mükâfat ya da hayır görebilir misiniz?’ diyecek.”³

Şüphesiz yerde ve gökte hiçbir şey Allah’a gizli kalmaz.⁴ Allah, kul-
larının bütün yaptıklarını görür.⁵ Onların kalbinde olanı, yani neyi hangi
niyetle yaptıklarını çok iyi bilir.⁶ Efendimiz de bir hadisinde bu hakikati
şöyle dillendirmiştir: “Allah sizin dış görünüşlerinize ve mallarınıza bakmaz,
bilakis kalplerinize ve amellerinize bakar.”⁷ “Ameller ancak niyetlere göre değer
kazanır. Herkes niyet ettiği şeyin karşılığını alacaktır...”⁸ hadisi de niyetin gü-
zel davranışlara ibadet değeri kattığını ifade etmektedir. Bunun için kul,
ibadetlerini eda ederken yahut davranışlarını şekillendirirken Allah’ın
kendisini gördüğü bilinciyle hareket etmelidir. Nitekim Hz. Peygamber’in,
“İhsan, Allah’ı görüyormuş gibi ibadet etmektir. Sen O’nu görmesen de O seni
görmektedir.”⁹ ifadesi bu bilinci hatırlatmaktadır. Dolayısıyla asıl olan, iba-
det olsun, hayır olsun yapılanların sadece Allah rızası gözetilerek samimi
bir niyetle yapılmasıdır. Bu nedenle, insanların dışarıdan bakarak takdir
etmelerine karşın, kişinin tutum ve tavırlarında Allah rızası bulunmayıp
gösteriş çabası ön plana çıktığı için, bunlara karşılık mükâfat alması bir
yana kişi cezalandırılmayı hak etmektedir.¹⁰ Nitekim Hz. Peygamber de
riya amacıyla yapılan davranışların âhirette açığa çıkacağını şöyle haber
vermiştir: “Kim, görsünler ve duysunlar diye iş yaparsa, Allah kıyamet günü
onun maksadının gösteriş ve insanlara duyurma olduğunu ortaya çıkarır.”¹¹

Görünüşte Allah’a itaat ediyor gibi yaparak aslında kulların beğeni-
sini kazanmayı amaçlamak, dünyevî çıkarları gözeterek ibadet yapmak,
Allah emrettiği için değil de insanlara gösteriş olsun diye iyilik yapmak,
gizli yapma imkânı olduğu hâlde gösteriş amacıyla bazı ibadetleri açık-
tan yapmak riyanın en tehlikeli olanıdır. Nitekim Hz. Peygamber, bir
kişinin namaza durup da başka birisinin kendine bakmasından dolayı
namazını güzelleştirmesini gizli şirk olarak nitelendirmiştir.¹² İbadeti
Allah’a itaati amaçlayarak değil de insanların beğenisini kazanmak veya
dünyevî bir makam edinmek beklentisiyle yapmak ibadete bir nevi şirk
karıştırmaktır. Bu şekilde ibadete karışan riyanın az olması da şirke düş-
me tehlikesini ortadan kaldırmaz. Hz. Peygamber az bile olsa riyanın
şirkle ilişkisine dikkat çekmiştir.¹³

Cenâb-ı Allah, namazlarını ciddiye almayıp namazlarıyla gösteriş
yapanları kınamaktadır.¹⁴ İçerisine riya karışan ibadet ve amelin özünün
yok oluşu ve kuru bir davranıştan ibaret oluşu ise Kur’an’da şöyle dile

³ BŞ6831 Beyhakî, Şuabü’l-
îmân, V, 333.

⁴ Âl-i İmrân, 3/5.

⁵ Alak, 96/14.

⁶ Hûd, 11/5.

⁷ M6543 Müslim, Birr, 34.

⁸ D2201 Ebû Dâvûd, Talâk,
10-11; B1 Buhârî, Bed’ü’l-
vahy, 1.

⁹ T2610 Tirmizî, İmân, 4.

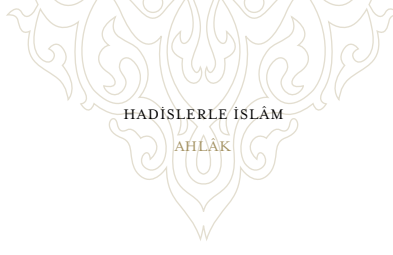
¹⁰ B4203 Buhârî, Meğâzî, 39.

¹¹ DM2776 Dârimî, Rikâk, 35.

¹² İM4204 İbn Mâce, Zühd,
21.

¹³ İM3989 İbn Mâce, Fiten,
16.

¹⁴ Mâûn, 107/4-6.

getirilmiştir: “Ey iman edenler! Allah’a ve âhiret gününe inanmadığı hâlde malını gösteriş için harcayan kimse gibi başa kakmak ve incitmek suretiyle yaptığınız hayırlarınızı boşa çıkarmayın. Böyle kimselerin durumu, üzerinde biraz toprak bulunan düz kayaya benzer ki sağanak bir yağmur isabet etmiş de onu çıplak pürüzsüz kaya hâline getirivermiştir. Bunlar kazandıklarından hiçbir şeye sahip olamazlar. Allah, kâfirleri doğru yola iletmez.”¹⁵ Bu nedenledir ki riya ve riyakârlık Kur’an’da münafıklara nispet edilir¹⁶ ve müminlerin Allah’a kullukta riyadan uzak durmaları istenir. Bir başka âyette ise kibirlenen ve övünen kimseler anlatılırken bunların cimrilik eden, insanlara da cimriliği emreden ve Allah’ın lütfundan kendilerine verdiği nimeti gizleyen kimseler oldukları belirtilmiştir¹⁷ ve riyakârlık inkârcılara nispet edilerek şöyle buyrulmuştur: “Bunlar, mallarını insanlara gösteriş için harcayan, Allah’a ve âhiret gününe de inanmayan kimselerdir. Şeytan kimin arkadaşı olursa, o ne kötü arkadaştır.”¹⁸ Bu bağlamda Hz. Peygamber’in ibadetlerin eda edilışinde gizliliği tavsiye ve teşvik etmesi,¹⁹ ibadetlere riya karışmasını önlemek açısından önemlidir.

Kişinin, iyi anılmak ve övülmek adına gönlünden gelmeyen ve kendisini zorlayan eylemlere girişmesi elbette imanla bağdaşmayan bir durumdur. Bu, imanın kalbe tam olarak yerleşmediğinin bir işaretidir. Bu durumdaki bir insan ahlâklı ve dindar görünmek için zoraki bir çaba sarf ettiğinden ikiyüzlü bir tutum sergilemiş olur. Dolayısıyla davranışlarında ve ibadetlerinde samimi olmadığı ortaya çıkar. Bu ise ibadetlerini ve amellerini Allah katında boşa çıkarır.²⁰

İkiyüzlü bir yaşantı sergileyen insanın şekilde kalan ibadetleri, gösterişe dayalı davranışları, onu samimi bir mümin yapmaya yetmemektedir. Çünkü mümin olmak, gerçekte, Allah’ı lütfu ve merhameti bol olan kudret olarak tanımak ve O’na gönlünden bağlanmaktır. Hz. Peygamber’in ifadesiyle, “Din samimiyettir.”²¹ Gerçek mümin, dinin inanç, ibadet ve ahlâk boyutlarını özümsemiş, bunları içselleştirmiş, gündelik hayatına yansıtmış ve ahlâkî açıdan olgunlaşmış insandır. Bir gün Hz. Peygamber’e gelen bir bedevî, “Bir adam var, ganimet elde etmek için savaşıyor, bir adam da kahramanlığı duyulsun diye, diğeri de görülsün diye savaşıyor. Bunlardan hangisi Allah yolundadır?” diye sordu. Allah Resûlü de ona, “Kim Allah’ın (tevhidi) yüceltmek için savaşırsa işte o Allah yolundadır.” buyurdu.²² Dolayısıyla asıl olan, insanın dışa yansıyan tutum ve davranışları değil bunların kaynağında yer alan iyi niyet ve samimiyettir. Nitekim Allah da

¹⁵ Bakara, 2/264.

¹⁶ Bakara, 2/264; Nisâ, 4/38, 142.

¹⁷ Nisâ, 4/36-37.

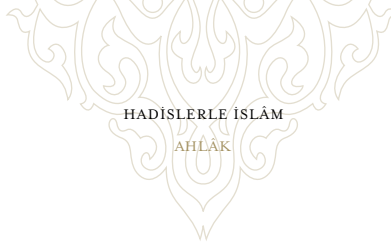
¹⁸ Nisâ, 4/38.

¹⁹ B660 Buhârî, Ezân, 36.

²⁰ Bakara, 2/264.

²¹ M196 Müslim, İmân, 95

²² B3126 Buhârî, Farzu’l-humus, 10.

Hız. Peygamber'in şahsında bütün Müslümanlardan dosdoğru olmalarını istemektedir.²³ Bu emir, insanın Allah'a kulluk başta olmak üzere insanlarla ilişkilerindeki bütün hâl ve hareketlerini içermektedir. Mevlânâ'nın, "Ya olduğun gibi görün, ya görüldüğün gibi ol!" sözü de Müslümanlara bu isteği hatırlatmaktadır.

İslâm'ın müminlerden istediği, riyakârlık olarak tanımlanan ve münaflıkların özelliklerinden olan gösteriş merakını hayatlarının dışına itmeleridir. Yapılan işlerin şan, şeref ve gösteriş amacına alet edilmemesidir. Nitekim Hz. Peygamber düğün yemeğini günlerce devam ettiren bir kimsenin bunu gösterişe çevirdiğini düşünerek ikinci günden sonra yemeğin sürdürülmesini uygun bulmamıştır.²⁴ Aynı şekilde insanlara güzel konuştuğunu göstermek için, "ineğin otları diline dolayarak yutması gibi" ağzını eğip bükerek konuşmaya çalışanları Allah'ın sevmediğini belirtmiştir.²⁵

İnanmış insan, yapacağı şeyi insanların gözünde bir yerlere gelmek için değil Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için yapmalıdır. Böylece Allah'ın övgüsüne mazhar olur. Zira ibadetlerini ve davranışlarını samimiyetle dosdoğru yapanları Yüce Allah, "İşte bu, gerçekten benim kulum." diye nitelemektedir.²⁶

İnsan, ibadetlerine ve amellerine riya bulaşmaması için dua etmeyi de ihmal etmemelidir. Nitekim Hz. Peygamber'in de bu amaçla dua ettiği olmuştur. Bir defasında bineğinin üzerinde eski bir eyer ve takriben dört dirhemlik bir kadife örtü üstünde mütevazı bir hac yolculuğuna çıkan Hz. Peygamber, "Allah'ım! riyasız ve gösterişsiz bir hac eyle."²⁷ diye dua etmişti.

Gösteriş duygusundan uzak olarak gizlice yerine getirilen, fakat insanların bir şekilde vâkıf olduğu ibadetler ve iyi ameller vardır ki bunlar için, güzel örnek oluşturduğu düşüncesiyle ayrıca sevap vaad edilmiştir. Bir adam, "Ey Allah'ın Resûlü! Bir kimse bir amel işler ve onu kimse görmesin diye gizli tutar, fakat sonradan onu başkalarından öğrenince hoşlanır. (Bu kimsenin durumu nedir?)" diye sorunca Resûlullah ona şöyle cevap vermiştir: "O kimseye iki mükâfat vardır: Biri, (amelini gizlediği için) gizlilik sevabı, diğeri de (başkalarının onu örnek almasına sebep olacağı için) işlediği amelin açığa çıkmasının sevabı."²⁸ Görüldüğü üzere, kişi riya olmasın diyerek amelini gizlemekte ancak insanlar bir şekilde bunu öğrendiklerinde de bir mahcubiyet duygusu içerisinde doğal olarak hoşnut olmaktadır. Yani iyi amelinin bilinmesi ve buna bir nevi şehâdet edilmesi onu memnun etmektedir. Dolayısıyla bu durumda iki ecir almaktadır. Çünkü

²³ Hûd, 11/112; Şûrâ, 42/15.

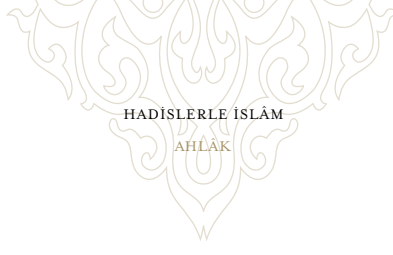
²⁴ D3745 Ebû Dâvûd, Et'ime, 3; İM1915 İbn Mâce, Nikâh, 25.

²⁵ T2853 Tirmizî, Edeb, 72; D5005 Ebû Dâvûd, Edeb, 86.

²⁶ İM4200 İbn Mâce, Zühd, 20.

²⁷ İM2890 İbn Mâce, Menâsik, 4.

²⁸ T2384 Tirmizî, Zühd, 49.

halisane yaptığı iyi amel muhtemelen başkalarının da iyi ameller işlemesi-
ne örnek olacaktır. Hz. Peygamber de sadakasını gizli veren kişinin Allah
Teâlâ'nın en sevdiği üç kişiden biri olduğunu bildirmiştir.²⁹ Yalnız başına
kaldığında Allah'ı zikrederken gözyaşı döken kişiyi de Allah Teâlâ âhirette
kendi himayesine alacağı yedi kişi arasında saymıştır.³⁰

²⁹ T2567 Tirmizî, Sıfatü'l-
cennet, 25; N2571 Nesâî,
Zekât, 75.

³⁰ T2391 Tirmizî, Zühd, 53.